

ЗБІРКИ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ
COLLECTIONES MUSAEI NATIONALIS UCRAINORUM LEOPOLIENSIS

ІЛАРІОН СВЕНЦІЦКИЙ

ОПИС РУКОПИСІВ

I.

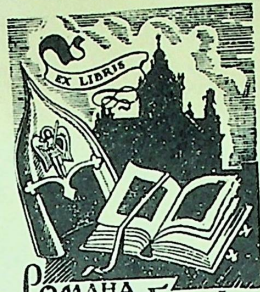
КИРИЛИЧНІ ПЕРГАМІНИ XII—XV ВВ.

ВИДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ
ЗА ДОПОМОГОЮ МІНІСТЕРСТВА ВІРОІСПОВІДАНЬ І ОСВІТИ ПУБЛИЧНОЇ

Л Ь В І В

1933

EX LIBRIS

РОМАНА ГЕНИК
БЕРЕЗОВСКОГО

ЗБІРКИ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ
COLLECTIONES MUSAEI NATIONALIS UCRAINORUM LEOPOLIENSIS

ІЛАРІОН СВЕНЦІЦКИЙ

ОПИС РУКОПИСІВ

I.

КИРИЛИЧНІ ПЕРГАМІНИ XII—XV ВВ.

ВИДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ
ЗА ДОПОМОГОЮ МІНІСТЕРСТВА ВІРОСПОВІДАНЬ І ОСВІТИ ПУБЛИЧНОЇ

Л Ъ В І В

1933

Випускаючи в світ I-у частину опису кириличних рукописів Національного Музею у Львові, його Управа складає щиру подяку Міністерству Віроісповідань і Освіти за допомогу 1750 зл., з якої покрито доконечні видатки фотографії, клішів, паперу, та переписки текстів з рукопису впорядчика і автора опису до складу.

Львів у грудні 1932 р.

ДИРЕКТОР НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ

І. Свенціцький

ЗМІСТ:

	Стор.
Загальний опис пергаментових рукописів . .	5—7
Читання таблиць	9—19
Таблиці	1—36

Протягом свого 28-літнього існування Національний Музей зібрав 11 листків (7 F^o і 4 Q^o) з дев'яти пергаментових кириличних рукописів — 6 українського походження XII—XIV вв. і 3 білоруської редакції XIII—XIV вв. Ці пергаментові листки походять з оправ молодших книг, в яких вони були або форзацами, або зовнішніми облочками, або навіть листвами кореня — хребта. Ці листки з частинами іноді тільки приблизно захованих текстів належать перш усього подати до відома ширших кол слов'янознавців, особливо ж істориків письменства і мови східних слов'ян.

Блищий розгляд цих текстів виказує звісні нам дотепер ціхи дуже правильного найстаршого східнослов'янського правопису без слідів північноруських місцевих говірок. Зате написи з похідним њ (вєсьляіяѣіс, тєчѣніє № 4; первѣнцємъ, -ци, -єць № 10; ... ожѣньє, первѣньцємъ № 15; о сѣмъ часѣ, о сѣмъ № 15 об.) без одночасних написів, які свідчилиби про однородну вимову е//ѣ, виразно стверджують галичо-волинське походження цих пам'яток.

Три відривки білоруської редакції — 2 листки апракосного Євангелія пол. XIII в. і по одному листку Пролога поч. XIV в. і Пандектів пол. XIV в. — знаменують ось які правописні ціхи, зв'язані з вимовою: № 7 приложити телєсѣ своѣмъ, крино силныхъ замість тѣлєсе своємъ, кринъ сєлныхъ з очевидною рівнозначністю е//ѣ і сх.-півн. білоруським е//и; № 11 — по сѣмъ ѣіс, оуспѣньє, гонѣньє; № 14 зѣмнии. Поруч цих перемін виступають характерні для білоруських рукописів XIII—XIV вв. складовість нескладового ѣ в написах № 7 — рабо, вамо, сихо, васо, крино, соломоно, єдино сихо... оучито, проповѣдато, прошєдошю; міна оу//в на сонмищихо ихо вча, язю оу людєхо, № 8 изовутра, оустрѣленъ, оузнегодовавъ, оузложиша, оуста, вѣстраяя, навчєнь, оу монастырѣ, придихове в „вонже“ в слові „онъ же“ — № 12.

Палеографічні приміти поодиноких листків можна звести до ось таких ціх:

№ 1—2, кінець XII в. має дещо на право нахилені букви в основному квадраті уставу, по 19 букв на 70 мм. Симетрична будови рядка йде через поперечні або скісні частини букв — я є ѣ њ ы а ѣ ч к ѡ ж в б; лєрхні поперечки букв ѣ ж йдуть лінією висоти рядка, а поперечка букви и йде половиною верхнього поля над симетричною рядку. Орнамент початкових букв — упрощений листовий, як в Христинопільському Апоستолі.

№ 3—4. XIII в. товстим прямим уставом по 15 букв на 70 мм. рядку, має поперечки букв и ж пересунені блище до верхньої лінії рядків, чашка букви ч і мішок букви м є доволі широкі. Нижні частини букв у ц щ сильно видовжуються вниз.

№ 5—6. XIII в. товстим прямим уставом по 16 букв на 82 мм. рядку, має востру чашку букви ч і такийже мішок у букві м. Початкові букви мягкою вужеватою плетінкою, яку стрічаємо в буквах Пандектів 1307 р. Стрічається звичайне є в значінні ю: пролива/ємај,

о томь егда; на кінці стрічки попадається і замість и: мі/моидеть, прі/де, прі/спѣ.

№ 7—8. XIII в. вузким уставом по 14 букв на 73 мм. рядку, має пересунені поперечки і скісні схрещення дещо вище симетричної рядків; буква **ы** має точку зовні прямої дещо вище симетричної.

№ 9—10. Один з найкращих зразків староукраїн. XIII в. дрібного уставу, дуже дбайливого почерку, по 37 букв на 111 мм. Буква **з** має характерний тонкий заострений та сильно нахилений на право підстрічковий язичок. Буква **щ** має в тому ж місці тонку риску на ліво; надстрічкові титли виведені тонким двобоким гачком **~**, а винесені над рядки букви зазначені тоншими обрисами почерку; схрещення широкого високого **х** буває блище основи рядків; **ч** має форму високої стрункої чарки.

№ 11—12. Уставне письмо XIV в. по 23 букви на 110 мм., зближене видовженими вверху буквами до півуставу. Спідний вичеревок букви **в** виступає наперед і підноситься вгору, через що ця буква буває іноді подібна до прямокутника з внутрішньою перекутнею від правого верхнього кута до нижнього лівого. Буква **о** буває трикутної форми з грубшим правим боком, або сплащеним овалом. Початкові букви виказують виразні сліди звіриного дивовижного (тератологічного) рисунку сплетів, що нагадують романо-норманську орнаментуку новгородських рукописів цього часу.

№ 13—14. Звичайного дбалого уставного письма XIV в. по 14 букв на 70 мм. Заставка і початкова буква плетінкою; заголовний рядок виведено тільки обрисами, без внутрішнього заливання киноваром.

№ 15. Товстий читкий устав XIV в. по 17 букв на 105 мм. В букві **ы** прямовісна палочка має легко намічене перехрестя; буква **ж** в два потягнення, буква **ч** півуставної будови зі стопкою з правого боку.

№ 16. Краснописний устав по 14 букв на 85 мм. Буква **ж** у три потягнення, буква **о** як широкий круг; у букв **р** **у** **ц** **х** довгі тонкі довшні підрядкові частини; гачок букви **з** виступає тільки незначно поза рядок.

№ 17. Фрагменти 4-ох рукописів ріжних почерків XIII (крайні) і XIV в. (серединні) дбалого уставу з формою букви **и** грецького **η** (іта) з поперечкою в одній третій букви згори.

№ 18—27. Пандекти Антіоха монаха (ркп Г^о 48) дуже дбалим уставом списані в Лаврі Прев. Богородиці, правдоподібно в Володимирі Волинському р. 6815 = 1307 еромонахом Марком, по 14 букв на 60 мм. Зі становища мови описані І. Панькевичем у 124 т. ЗНТіШ 1917.

Початкова киноварна заставка (№ 18) складається із симетричних сплетів, що охоплюють вірла і крилатого льва-грифа (з головою птахи), та лучаться в осередньому хрестовидному орнаменті **о** кривих обрисах. Немовби стилевим відповідником до цього орнаменту є початкова розета першого стовпця тексту (№ 19), уложена з трьох огірковатих кривих, що нагадують хвіст райської птиці, та двох серцевидних сполук цих орнаментальних форм, що оточують осереднім кривим осьмібічником дрібну розету на високому стержні.

В тому ж стилі живих сплетів випроваджені початкові букви рукопису (№ 22—27). Переважна частина цих букв нагадує ще давні цужеваті сплети, тільки без живого звірино-людського осередку, звичайного в орнаментиці Візантії, близького мусульманського Сходу і Новгороду. Інша частина букв — **м** **н** **л** **х** **е** **д** **ж** — виведена немовби в стилі листового орнаменту, що здебільша є тільки відгуком давнього звіриного, а в даному разі є переходом від зооморфічного орнаменту близького Сходу до західного квітчастого орнаменту, знаменного для готики і вчасного ренесансу. — Замітити належить

велику композиційну спроможність рисівника, що кожний раз кожній букві надає інший вид і тим робом творить у рукописі багате джерело осуцених можливостей мистецького оформлення.

№ 28—33. Півуставне Євангеліє (ркп. " 28584) пол. XV в. пізнім середньо-болгарським правописом з частою міною юсів, постійним ь на кінці слів, та ь в середині (оставльше); 285 листків, з вирізаними заставками — перед Єван. Марка (л. 85) і Луки (л. 137), та браком деяких листків тексту. Письмо грубе, тільки на першій сторінці кожного Євангелія дбале з написами, початковими буквами, орнаментом і знаками розділу — золотом, впрочім звичайне чорне з киноваром по 29 букв на 135 мм. рядка.

Орнаментика ркп. — плетінки з рослинними закінченнями у формі галузок і листків, а в початковій букві З евг. Марка в виді змія з реалістичним трактованням луски і виразу голови. Кольористика орнаменту — сині і зелені цятки між золотими обрисами рисунку — нагадує Молдавію.

Низом лл. 134—6 скорописна запись купна; „...сію книгу глаголемую Євангелію на престолную купил рабъ бжій Микола' по назвіску Яворскій (?) обивател Жеребецкїи (135 об) у пана Иванскаго обивателя сатановскаго за суму за золотих полских о : и з. року а. џ з. і. февруарія дня з. (136) а синови своємоу тую Євангелію Григорому записую. Ежелиби мѣл науки до'ти жеби неотмѣнно при нему оставала, А ежели науку не дойдет я то на мѣсце бжее облѣгую, а жеби непродажна била“.

По заповіту священика в Жеребках шляхоцьких б. Скалату с. Йосифа Дякова († 1919 р.) була передана його синами Романом і Леонтієм Дяковими до Національного Музею.

№ 34. Зразки найстаршого рослинного орнаменту в початкових буквах галицького рукописного Апостола кінця XII в. з Христінополя у Ставропільському Музею.

№ 35—36. Зразки плетінкового орнаменту з виразними ремінісценціями дивовижного стилю в „очках, носах, руках“, а навіть у формі усїєї букви (129: „овк вїє“) — початкових букв ркп. Буцацького Євангелія XII—XIII в. з Бібліотеки Василян у Львові.

Окремо зберігаються у музеї ще дрібні фрагменти 21-ого рукопису: XII—XIII вв. 3, XIII в. 8, XIII—XIV в. 2, XIV в. 6, XV в. 2. За змістом ці фрагменти походять із — богослужбених книг 6, молитовних 4, євангелій 6, прологів 2, зборників 2, неозначеного змісту 1.

Музейні фрагменти є річевими слідами поважних рукописів гарного уставного письма іноді з великим розмахом у почерку і зо сміливою кольористикою в орнаменті.

На основі цього зіставлення загальне число звісного нам доси книжкового запасу давньої княжої України — Волинської і Галицької Землі — зростає до ось таких цифр: для XIII в. 15 знаних і 14 музейних становлять разом 29 рукописів, засвідчених більшими або меншими кількостями тексту; для XIV в. 38 знаних і 6 музейних фрагментів дають 44 пам'ятники. Отож за XIII і XIV в. дійшло до нас 73 пам'ятники письменства давньої України. Колиж до цього числа долучити 36 рукописів вкладу князя Володимира Васильковича († 1288 р.) у ріжні церкви Волині і Побужа, то книжне багатство княжої України XIII-ого в. вирастає до 65 рукописів, а враз з XIV в. до 109 пергамінових книг.

Львів, у грудні 1932.

ЧИТАННЯ ТАБЛИЦЬ

№ 1. Листок жовтого пергаменту к. XII. в. 180 × 270 mm, з текстом в обох стовпцях 150 × 180 mm. Продовження євангельського читання суботи 15-ої неділі по Всіх Святих („новому лѣтоу“ — Євг. Остр.).

ко близь єсть все се прѣ*)
двѣрехъ. бдите оубо
іко невѣсте вкый час
гъ вашъ придетъ. се
же вѣдите. іко аще бы
вѣдалъ гнѣ. вкою стра
жю татъ придетъ бдѣ
лъ оубо бы. не бы уста
вилъ подькопати
клѣти своѣи. сего ра
ди и вы боудѣте го
тови іко вонже час нѣ
мните. и снѣ члвчъ
придетъ. кто оубо
єсть вѣрныи рабъ и
моудрыи. іегоже по
ставитъ гнѣ над домо
мъ своимъ. да дасть
имъ пищю вгодъ. блаж
нѣ рабъ тѣ, іегоже прі
шедъ гъ вбращеть та
ко творѣща. право гю
вамъ іко надо всѣмъ

имѣннемъ постави
тии, аще ли речть злѣ
итъ рабъ в срѣци своѣ
мъ. медлитъ гъ мои
приити. и начнетъ
бити клеверѣты свои
ѣсти же и пити со пы
нищами. и придетъ
гъ раба того. в ден вонже
нечаєтъ. и в час вонъ
же невѣсть. и проте
шетъ и и полтема и
часть іего слищемѣры
положить. тоу буде
тъ плач и скржетъ зоу
бомъ. — соуб. аї.
сугіє. матъ**)

Воно пристоупиша
ко ісоу фарисѣи и
скоушающе и гю
ще. аще достоитъ
члѣкоу поустити
женоу свою по всакои

*) Мат. 24, 33: „оузрите всѣ си, вѣдите ꙗко близь єсть при двѣрехъ“ (Маріін.
Євг). Дальші стихи 34—41 в цьому відривковій пропущені.
**) Мат. 19, 3—12.

№ 2. (оборот № 1.)

винѣ. вниже вѣщавъ
реч имъ нѣсте ли чли. і
ко створи искони. моу
жескы поль и женескъ
створилъ іа єсть. и реч се
го ради вставить члвкъ
ѣца своего и матрѣ и
прилѣпитъсѣ къ женѣ
своѣи: и боудета вба
плоть іедина. тѣмъ же
нѣста два нѣ плоть іеді
на. іеже бѣ (соче)та (члвкъ)
(не)розлоучаєтъ. глаша
емоу что оубо моиси за
повѣда дати книги
распоустъныи и впоу
стити ю. гла имъ ісѣ іа
ко моиси по жестосрѣю ва
шемоу повелѣ вамъ поу
стити жены свои. иско
ниже не быс тако. гю
же вамъ іа. іко іже поу
ститъ женоу свою развѣ

словесе прѣлюбодѣина
творить ю прѣлюбы дѣ
яти. и женѣсѣ поу
щеницею прѣлюбы
творить. глаша іемоу оу
ченици іего. аще така
вина єсть члвкоу сѣ же
ною. оунѣ єсть не жени
тисѣ, вниже реч имъ нѣ
вси вмѣстѣть словесе
сего, но имже дано іе
(сть)суть бо каженици
іже исъ чрѣва мтре
родишас тако. і соуть
каж(е)ници іже иска
зи(шасѣ).
кажѣници іже иска
зишасѣ сами црствѣ
іа ради нбнаго. моги
оумѣстити да вмѣстит.:
нед аї. вуга матъфѣ*)
Реч гъ притчно сию оуподо
бисѣ црство нбсноє члвкоу

*) 18, 23.

пренемаганиемъ оу-
страшиться. ниже оу-
боиться кто. ниже оу-
снетъ нѣ безоумнени-
и да призовемъ га на-
шего. и прилѣжно ра-
ботаимъ спсоу наше-
моу. потѣшимъс
и очистимъ срѣца на-
ша стымъ ѿго дхо-
мъ съдержимъ себе
сами оутвердимъ.
ѿпоустимъ же грѣ-
хы сами себе. ѿ все-
го срѣца. раби бо ѿ-
смы нелѣжнаго ба.
рекшаго тако ѿщъ
мои нбснии не вста-
вить. аще не воста-
вить кождо братоу
своѿмоу. ѿ срѣцъ ва-
шихъ прѣгрѣшени
вашихъ. и пакы сты-
ми ѿго аплы знаме-
наль ѿсть ѿже коль
краты ѿпоустити
ѿсть грѣхъ братоу.
рекшю петроу ги ко-
лькраты съгрѣш(и)
тъ въ ма братъ.

и ѿпоущю ѿмоу до се-
мишды. рече гь не
глю ти до семижды
нѣ и до седмидесѣтъ.
седмицею. мы же
оубо николиже три
жды днемъ не ѿпоу-
стимъ себе. молю
вы оубо братие моѿ.
припадаю вы шдроу
зи въспранете въ
малое се врѣмя. и
подвизантеса въ
ѿдини надеса
те часъ. вечеръ бо
приближиса. имъ
здодавецъ хъ гра
детъ съ славою. въ
здати хота ком(у)
ждо по дѣ(ла)
мъ ѿго. вѣнемл(и)
те оубо себе. ѿда
исправивъ себе в
здрадоуютъса
облѣнивъса по(гу)
бить бещисльн

№ 4. (оборот № 3.)

тъ плодъ съ росою и во-
доу и плѣдовитъ пло-
дъ принесе весѣлиа.
и ѿгда же постигнетъ
на неи плодъ. тѣ-
гда множаншю на-
водитъ печаль дѣла
телю. пекыи бо са
бѣдитъ и боитьса.
ѿгда вѣнезапоу гра-
дъ. ли дивин звѣрь
ѿ. растлють нивоу
ѿго. тако и мнихъ
дондеже живеть въ
вѣщъ семь днь и но
щъ печетьса. и мѣ
(л)вить болѣзньо
... ѿ бесмертнѣ
и жизни.
и ѿ троу
дѣ чернечъ
(с)тва своѿго. да не
... лѣнивъса шбра
... шиса въ соуете
... и. вса радость
(ве)сѣлиа дающемоу

образомъ и мнихъ ѿ-
сть радоуютъ бо са и
веселятъ англи бжи-
и на нбсѣхъ. ѿгда бо-
миса ба свершитъ те
чѣниа своѿе. дѣла
тель ѿгда исполни-
тъ житницю. тѣгда
бес печали боудеть.
и прочеи питають
са и веселятъ. мни
хъ же ѿгда положенъ
боудеть въ житници
ѿже ѿсть въ гробѣ.
абие бѣтство ѿго
възидеть на нбса.
въспранѣмъ оубо лю
бимици въспранѣ-
мъ въспрани се и соу
перника нашего. бра
нѣ бо ѿго готова ѿсть.
сам бо немощенъ
ѿсть и бесиленъ ѿсть.
вѣдка же нашъ и по
двигодавецъ. царъ
царствоующимъ.
прилѣжно борючимъ*)
(м)са. силоу подають
... и вѣнецъ неоува
(да)ѿмыи. икоже

*) Кінцеве — ми находится за зломом листа, тому не було закреслене писарем.

(т)ѣло мое. и прі*)
(имѣ) чашю хвалу
въздавъ дасть и
мѣ (и) пиша ѿ немъ
вси. и реч имѣ се ѣсть
крѣвь моя новаго
завѣта пролива
ѣмач за многыи
аминь глѣю вамъ
яко оуже не имамъ
пити ѿ плода ло
зѣнаго до тою дне
егда пию новоѣ въ
црствии бжии въ-
спѣвъше изидоша
на гору елєвнѣску
ю. и гла имѣ ісѣ
яко вси съблазни
тєса в сию ноць.
писано ѣсть пора
жу пастыра. овъ
цѣ разидоутьсѣ —
нѣ потомъ егда
въскрѣсну. варю

вы въ галєлѣи. петрѣ
же ѿвѣщавъ реч ѣму
аще вси съблазнятъ
сѣ нѣ не азѣ. гла ѣ
моу ісѣ аминь глѣю
ти. яко днѣс въ сию
ноць. прѣже въто
рицею. коурѣ не въ
зѣгласитъ трикра
ты ѿвержєшисѣ
мене. петрѣ же изѣ
лиха глаше паче а
ще мисѣ имєть оу
мрѣти сѣ тобою. не
ѿвергоусѣ тебе. та
коже и вси рѣша пр
идоша оу весь гєпси
манию. гла оучени
комъ своимъ сѣди
те сѣдѣ. донѣде
шьдѣ помолѣусѣ.
поємъ петра и и
кова ивана сѣ собо
ю. и нача оужаса

*) Продовження вторнику недѣлі про блудногѣ сына, Мар. 14, 22—42.

№ 6. (оборот № 5.)

тисѣ и тоужити
прискрѣбна ми ѣ
сть дша моя до сме
рти. пождѣте сѣдѣ
и бдите. и прѣшьдѣ
мало пада на землѣ
молѣшєсѣ. аще въ
зможно ѣсть. да ми
моидєть ѿ мене ча
шѣ си. глаше ѣвва
ѿць всѣ възможна
тобѣ соуть. мимо
неси чѣшю сию ѿ ме
не. не яко азѣ хоцью
нѣ яко ты и приде
и обрѣте ѣ спѣща.
и гла петрови симо
не съпишили. не възъ
може ли единого
часа побѣдѣти. бди
те и молитєсѣ. да
не вѣнидете въ на
пастѣ. дхѣ бо бѣдрѣ:
а плоть немощна.

и пакы шьдѣ (помо)
лисѣ. тоже сл(ово ре)
кѣ. и възвращєсѣ
обрѣте ѣ пакы спа
ща. бѣста бо имѣ
ѣчи тѣжєцѣ и не
оумѣяхоу что быша
ѿвѣщали ѣмоу. прі
де третицею и гла
имѣ. спите прочи
и почиваите а прі
спѣ коньчина и прі
спѣ часѣ. се прѣда
єтьсѣ снѣ члвчєскы
и въ роуцѣ грѣшни
комъ встанѣте
идѣмъ ѿсоудоу. се
приблизисѣ прѣ
даши ма.
въ срѣд. маспоусть
ныи нед. воуге ѿ ма
рка глава пд.*)

Въ врѣмѣ оно
глаголющю ісоу кѣ

*) Має бути дѣ.

Наказаи послушливыи. плотнаи оубо и блуднаи
неповиду. прокам же вса повиду. ношью же и повса
дни въспоминати согрѣшенны.
Цѣлым оубо всачьски друг к другу быти шб(ы)чаи самса
образъ полагаи мдримже зѣло кбѣсомъ.
Да не оутаиѣтса тебе ш чюдниче швчи стражъ. ш лю
бви тѣх. разум бо волком спѣшныи лѣнивыи ра
зрушати. Не лѣниса просим избавса нерадѣ молити
са. не да милуютса. то бо шбаче немошно шнѣм непо
магаюшем. но да нѣкако бмъ вѣстануть на спѣх:
Немошнии оубо съ ѣретики да не идѣт. икоже в кано
нѣхъ речно ѣсть, мошнии же ш гѣ аще ѿ невѣрныхъ вѣ
рою повелѣваемыи суть и хотѣть ити да идут на
гню славу. Не твори извѣта невѣстыю. невѣдыи
бо и створивыи достойнаи извам быѣтса. ико не
навиче. Срам пастуху смрти боитиса. идеже оу
бо то оуставляѣтса послушаные. бестрахованые
смртнои. Пытаи ш блжниче бескотоныхъ благо
льствъ никтоже оузритъ га. и ту преже всѣхъ при
тварѣи внуком. гладкаго же сии и женсковиднаго
лица до конца избавляи. буди всѣм юже поднаи
ш гѣ противутелеснымъ верстам оустроѣныи шби
таны. неподоба бо ѿ пристанища кого ѿпущати
преже мдрованыи мирскаго законнаго :-
Руку ни на комже скоро положим ѣда в невѣсти
приводимыи нѣкии штъ швецъ. вразумѣже оубо

№ 10. Листок тогож рукопису 22893 з відривком повчення про помисли.

слнць гр — иже создаша жидове фаранну. три помы
слы нѣции мнѣть. сребролюбые. сластолубые. сла
вохотые. ш нижже строитса всакъ грѣхъ тѣх и па
мѣть подоба погубити съ гасмъ :- ш извахъ.
Десаъ извъ ѣгуптаномъ бѣ ѣврѣи ради наведе.
первое воду въ кровь. к-ѣ мшици. г-ѣ псыи мухи.
д-ѣ погубленые скотом. е-ѣ прыщые. з-ѣ шгнь і град.
ѣ-ѣ пруги. и-ѣ жабы. д-ѣ шсажемую тму. г-ѣ
смртъ первѣнцемъ. табо изва конечнаи. тѣжко
же бѣ мчныи. нестерпѣша ѣгуптѣне. но абые ѿ
пустища излты. Сихже погоничемъ нашихъ
дшъ бѣсомъ. та мнитса тѣжши изва. ѣгда ико
въ ноци сѣтью помысла побьютса ѿ насъ грѣха пе
рвенци. икоже оучить въ еуглыи гѣ. повелѣваѣтъ
похоти и гнѣву шдолающимъ и тому не боити
са любодѣяныи скверныи. и оубиства преже лю
бодѣства ражаѣтса похоть. и гнѣвъ преже оуби
ства тѣмже оубиваии первѣнца смрти небоитса.
Но да видим кто суть первѣнци помыслом ктоли дѣ
ѣныи. ихже плачеть ѣгупетъ вражеднии бо по
мысли. на троѣ раздѣляютса. вначало помы
слу. и всѣоузъ иже и брань именуѣтса. и вложе
ныи первѣнецъ помысль иже съ прѣстр(с)тьемъ
достойно ѣсть но ци такова карма бо дѣ
ла студу достойна то соуть первѣнци
Исаиы оубо сѣма халдѣискоѣ именуѣт

№ 11. З обложки н-ру 22897 — листок із Пролога 2-го мая, білоруської редакції поч. XIV. в., пергамін 235 × 385 mm, текст у повному стовпці 120 × 340 mm. Початок стовпця з оповідання про чудо в часі перенесення мощів св. Бориса й Гліба, відрізаний.

ни а
 — — — — —
 пороскии фе
 печерьскии и со
 мнози и створи
 вѣтел оуземъ
 евънои рацѣ. и
 въ. всеволодь. и
 ли брати прѣдѣ и
 емъ и съ свѣщамї.
 ни и скадиль. А
 полить и съ кепсы
 - таже - - с ракою
 соша ю въ новоую
 а раку у и се м
 е от нем
 нѣ се видѣ
 митро
 оза бѣ бо не
 — — — — —
 осми прощенѣ и
 го. и вложиша и
 и посѣмъ. оуз
 нѣ глѣба. и въсѣ
 рьчель кѣмше и
 утии кѣгдабы
 и не постоупи рака
 иша млтню на
 ба молити. и та
 оу каменеи црк
 - во, в. днь и посѣ
 а чюдса кже ины
 ю благодатью и
 — — — — —

Вотъж днь оуспѣнїе оу стхъ
 и ца (ншего) афанасья кепна
 александрьскаго:-

Афанаси оцъ нашъ: бѣ въ
 въ цртво констѣнтина велї
 каго бѣже ѿ града алекса
 ндрии издѣтска
 ба люблѣше црковнаго чи
 на въстрами. ибо дѣтищемъ
 сыи. и поємъ исъ собою оузра
 стьшаа иснимъ на краи море
 скъ прииде и спровзютеры и дѣ
 ѣконы и крѣстѣше прочаа дѣ
 ти келинскии и (жи)довьскии
 морською водою. и се видѣи
 [з рук. № 159, л. 106 об. и се видѣ испола
 ты вппѣ александрь дивлѣшес.
 и разжмѣ дхомъ ѣко блдѣ
 щих сжт творима провъзвѣщена. дѣти же поеме
 еппѣ бжтвеным маза миром и]
 сверши афана
 навченъ быс книгамъ
 цѣ. и по сѣмъ (провзютером)
 послѣди же поставленъ бы оубо
 кѣппмъ олександрии. и мно
 го потрудивсѣ по правои вѣрѣ
 и тако въ гонѣнни скончасѣ:-
 Вотъж днь слово ѿ патерика
 ѣко послушанїе естъ боле по
 стнаго. и (п)оустыньнаго труда.

Два брата приснаѣ приидоста
 жить оу монастырь. кединъ
 же бѣ постникъ. а другиі
 и(мѣ) послушанїе великоѣ).

глаша же ѿему старци. иствори.
и се твораше. иже и зовутра **и**да
ше. славу принимаше молчанье
тако монастырю бо подобноє тво
раше. оустрѣленъ же бывъ онѣ
мъ постыникъ. оузнегодовавъ
нанъ. и реч въ собѣ искушю ѿго. а
ще имать послушанье. присту
пль и реч ѿцю. послѣ со мною бра
та да идевъ нѣкмо. ѿпусти и
оць. и поятъ же постыникъ послу
шника. хотѣ ѿго искусити. и
придоша на рѣку. оу нѣи же
бѣше множество кордилъ. и реч
постыникъ послушнику. влѣ
зѣ брате в рѣку сию и переиди.
вонже ѿко влѣзе в рѣку ту. и
придоша к нему коркодиди и
лизаху тѣло ѿго. и неврѣдиша
ѿго. и реч ѿему постыникъ излѣзѣ
из рѣки. идуща же по пути. о
брѣтоста тѣло мертво и наго по
вержено на пути, и реч постыникъ
послушнику. Аще быхова имѣ
ла ветошь. оузложила быховѣ
нанъ. и реч имѣи послушанье.
паче того млтву истворивѣ.
нѣкли въстанетъ син мертвецъ.
и стапта молѣстася. и помольши
мася има. Абые вѣста мертве
ць. ѿви же сѣи бѣ ѿцю. како и
скуси постыникъ брата своѿго по
слушника. оу кордилѣхъ. како
же и мертвецъ оуста и ѿко прии

доста въ (монастырь и гла игумень)
постыник(у что тако сътворилъ)
ѿси брату своѿму(у за послу
шанье оуста ме(ртвецъ.....)
сть послушникъ...
Вотъ ж днь слов. о п...
казаньи ѿже поні...

Члвче будетъ
и мысль цр
ѿчью же възр
аще же долу
нюже помалѣ по
деснѣмъ. слыша
словесъ книжны
воплъ нищихъ. в
ханье о грѣсѣ сво
же истина
оудесн.. же
срдци же безы
чстота вовтр
ну припаданье к
чѣнны к цркви.
ветелѣснии. теб
аможе колиждо и
норови тебе члвч
слабости ради тв
чав свѣту. снѣ дн
нбснаго. наслѣ
чныи и радости б
и гражанинѣ вы
Члче на одрѣ възл
ї щися о исходѣ дши
стигнетъ тебе посѣ...
схитить ѿко...
камь. о

№ 13. (З обложки н-р 22960) Перший листок пергам. Пандектів Антіоха білоруської редакції пол. XIV. в., 206 × 317 mm, текст 170 × 272 mm.

Прислание
антиоха. черноризьца
лавры стго савы къ ѿ
вѣстаѣню игумену ма
настырѣ италины град.анкур:-

Понеже написа
ми чстныи ѿче
воустаѣню мно
гоу ск(о)рбѣ прѣ
терпѣвати. мѣ
сто ѿ мѣста. и странѣ
ѿ страны прѣходящи
близънюю одержаща

— — — — —
— — — — —
— — — — —
хлѣбани воды нѣ
по реченому слыша
ти слово гнѣ зане не
мощи вамѣ тѣжести
книжны(и) носити.
ниже въ мѣстѣхъ.
въ нихъ же приходите
обрѣтати оудобнѣ
(въ)зыскаемыхъ.
(повелѣлъ) же ꙗси мо
(ѣ)му оумалѣнню

слати ти . . .
. хъ книгъ (ветхихъ)
. и новыхъ. ꙗко да . . .
таготѣ быти вам . . .
поношении ни пакы
безъ . . . татка быти . . .
чьсо потѣзающихъ
на пользоу и спсние
дши. послоушавъ спѣ
шнѣ вашего повелѣни
и. аби ꙗс. ставль въ
сѣ възыскаемъ ихъ
вами ѿ стхъ кни(гъ)
на спсние главы съ
въкоуплены и разлу
чены ѿ себе. ꙗко ни съ
нитии ни съ(мыслна)**) постра
дати (чтущему) си
и (послахъ вашему)
(бголюбию) ꙗже приѣмь
лѣ боу подобноѣ сла
вословію и благодари
ѣ въсли (свер)шающе
моу силоу свою въ не
мощи. насъ же при(и)
тными твоими молба
ми въсплашан. ꙗко
да по бю (угодыю) про
чею лѣт(ъ жи)вота на
шего ско(нча)ем . . .

*) Пізніше виправлено на „обрѣзати“.

***) В муз. перг. ркп. 48 з 1307 р. читаємо: „ни слитьѣ ни смѣлѣ пострадати“.

№ 15. (11577) Пергамін, відривок кінця XIV в. Слова св. Єфрема Сирина „в втором пришествіи божіи“ з Ізмарагда, пор. Франко — Апокріфи і Легенди т. IV, ст. 367, по ркп. XVI в. збірки Петрушевича і ркп. Нац. Муз. поч. XVII в. Слова Єфрема Сир. F° 7, ст. 218, (в покаяніи і в любви... і о будущем судѣ во второе пришествіи Хвѣ. сл. рѣ л. 209). Листок 190 × 300 mm, текст повного стовпця 110 × 265 mm. Один стовпець обрзаний.

сти пусто
 — ирѣ какои
 — ще какоса
 во тцаньи то
 ахомѣса но
 игы слыша
 хомѣ си ше
 е чтушаа. та
 — — ами глаше
 — ахомѣ сде
 — — мѣ и шнѣ
 — — гѣ лице свое
 — — и полза юсть
 — — е сего мира
 — — кии кдема
 — — шии кде
 — — иизни. кде
 — — де имѣнѣа
 — — и пирове кде
 — — згоднии
 — — ожѣнѣе и
 — — цсри кнѣ
 — — и мудрии

ки . . . юг . . . инѣ го има
 мѣ впомощѣ. тогда
 видѣше конечное ѿмѣ
 танѣе и бу и стымѣ рѣ(і)
 даюшимѣ. со оуздыа
 ньи и слѣзами глше
 спсѣтеса вси стии пра
 ведници ѿ нихѣ же мѣ(і)
 ѿлучихомѣса. спсѣтеса
 приизни родства шѣ
 мтры. снве дщеры спсѣ
 теса апи пррци мчнц(и)
 гни. спсѣтеса чини че
 рноризѣсци. списа
 ты гсже бѣе мрѣе т(ы)
 бо много трудиса (мо)
 лащи да спсѣмѣса
 — — — нерачихомѣ
 си и ты чѣстныи крте
 раю жизни. югоже на
 сади бѣ и ты вышн(и)
 и юрслимѣ мти пррко
 мѣ и первѣнцемѣ
 и ты црствѣе нбное
 нѣ имѣи конѣца спсѣ

№ 15. Оборот.

же бо нѣ има
 мѣ видѣти васѣ оу
 муку бо идемѣ нѣи
 муще конѣца ни по
 кои . и тогда поиде
 тѣ кождо на мѣсто ѣ
 готованою юму юже
 оуготоваша собѣ юже
 са не покаавше да бы
 ша избавилиси ѿ гнѣ
 ва и шгна того и ту(г)ы
 том юже иматѣ (бы)ти
 да сего ради и мучать
 ся во всѣ вѣкы. слы
 (ш)асте ли брати мѣа
 — го приємлють неро
 — — ивыи слышасте ли
 — — — ордѣмѣ дни и н(е)
 приизнинѣ часѣ в сѣ
 мѣ часѣ братѣ помы
 шлите то час юсть и
 же иматѣ искусити все
 житѣе наше. в сѣмѣ
 стымѣ книги волью
 тѣ оузвѣщають да ни

постыдит
 годинѣ. гл
 двѣ юко т
 комуждо п
 го. в тои го
 пыше глѣ
 како ходит
 бо юсть оуп
 живаго ба
 глас вмк
 си внити
 рѣми. се
 стии в
 тѣе благос
 рабы
 другы бр
 ли чада. в
 лики. к
 ды бѣж
 ню горы
 пропасти
 алчюще и
 непость
 не мужи
 жены тѣ

№ 16. (27628) Відривок пергам. листка Апракосу XIV. в. 215 × 220 mm., текст
стовпця 190 × 170 mm. З текстом Єванг. Івана 14, 9–11 і 13–17.

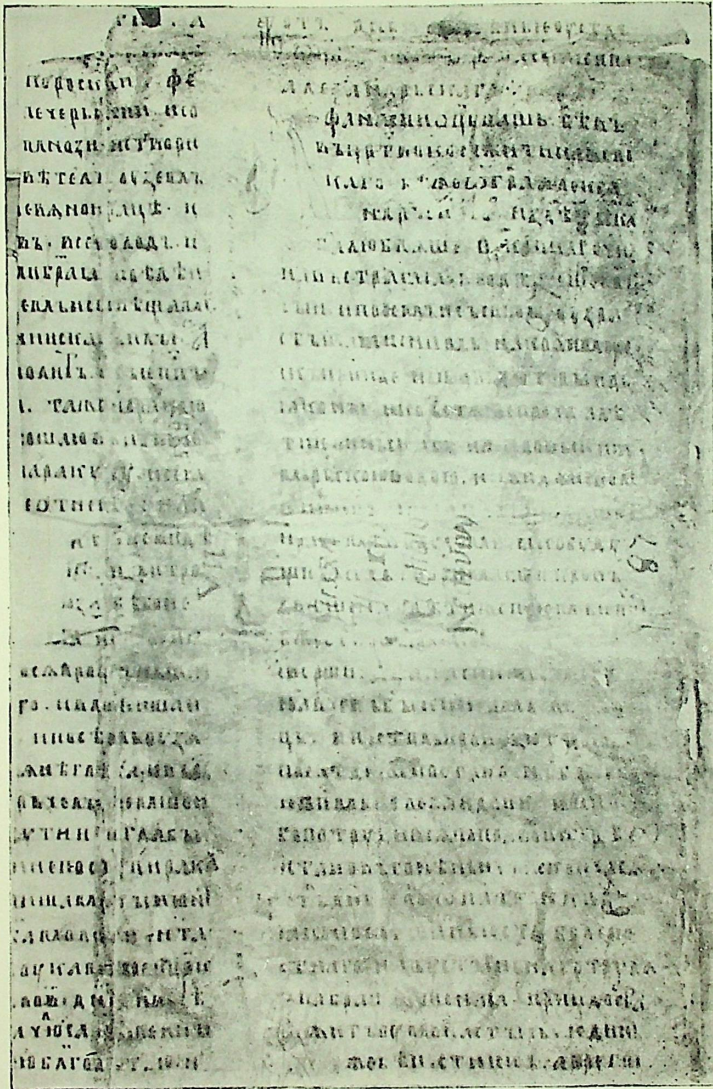
(ф) или
пе. видѣвыи мене
видѣ и ѿца. како
ты глаши покажи
намъ ѿца. невѣру
юши ли яко азъ
въ ѿци и оцъ во мн
юсть. глаы иже азъ
глаголю вамъ о себе.
не глаю. оцъ же прѣ
быва и во мнѣ
творить дѣло. въ
роуите мнѣ яко а
зъ въ ѿци и оцъ во
мнѣ. аще ли ни за
та дѣла вѣры не и

— — — — (прос)ите
во им(а мое с)отворю
да просла(вить)с(а) оцъ
о сну. и ащ(е п)опроси
те во им(а) (мо)ю то ство
рю. аще л(юб)ите м(а)
и заповѣ(ди) мои съ
блюдае(те) азъ оумо
лю ѿца (и ин)ого оутѣ
шител(а) д(ас)тъ вамъ
да будетъ свами въ
вѣки дхъ истиньный.
(юг)оже весь миръ не
(мо)жетъ въсприяти.
(ибо) не видитъ його ни
(зна)ютъ його. выже
(зна)ете и якоже

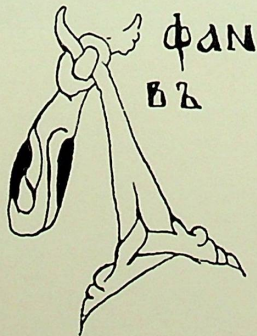
(Оборот нечиткий.)

22
 221
 ВОСНОВАТА ГАННЛА ОУ
 СТАШИТЬСА. НИЖЕ ОУ
 ВОИТЬСА КТО. НИЖЕ ОУ
 СМЕТЬНЪ БЕСОУЛМЕНИ
 БАДА ПРНЗОВЕЛАЪ ГАН
 ШЕГО. ППОНАЪ ЖМОДА
 БОТАНЛАЪ СПСОУНАШЕ
 ЛА ОУ. ПОТЪШНЛАЪ СА
 СЪУНСТНЛАЪ СОДНАНА
 ШАСТЪ КЛАЪ КГО ДАХО
 МАЪ СЪДЕРЖИЛАЪ СЕБЕ
 САДНОУ ТВЕ ДИЛАЪ.
 СЪПОУСТНЛАЪ ЖЕ ГРЪ
 ХЪ САДАН СЕБЕ. СЪВ СЕ
 ГО РАЦА. ДАВН КЕН
 САДНЛАЪ ЖНАГО БА.
 РЕКШАГО ТАКО СЪЦЪ
 ЛОННЕСИТИН НЕСТА
 ВИТЬ. АЩЕ НЕСТА
 ВИТЬ КОЖДО БОАТОУ
 СВОИ ЛА ОУ. СЪСОДНЪ ВЪ
 ШИХЪ ПРНЗОВЕШЕНИИ
 ВАШИХЪ. ПЛАКЪ СЪТИ
 ЛАНГО АПЪ КЪ НАМЪ
 МАЪ КЪ СЪТИ ЖЕ КОЛЬ
 КАТА СЪПОУСТНТИ
 КЪ ГРЪХЪ БОАТОУ
 ПРНЗОВЕШЕНИИ
 ДА СЪАТЪ КЪ ГРЪХЪ
 ПРНЗОВЕШЕНИИ

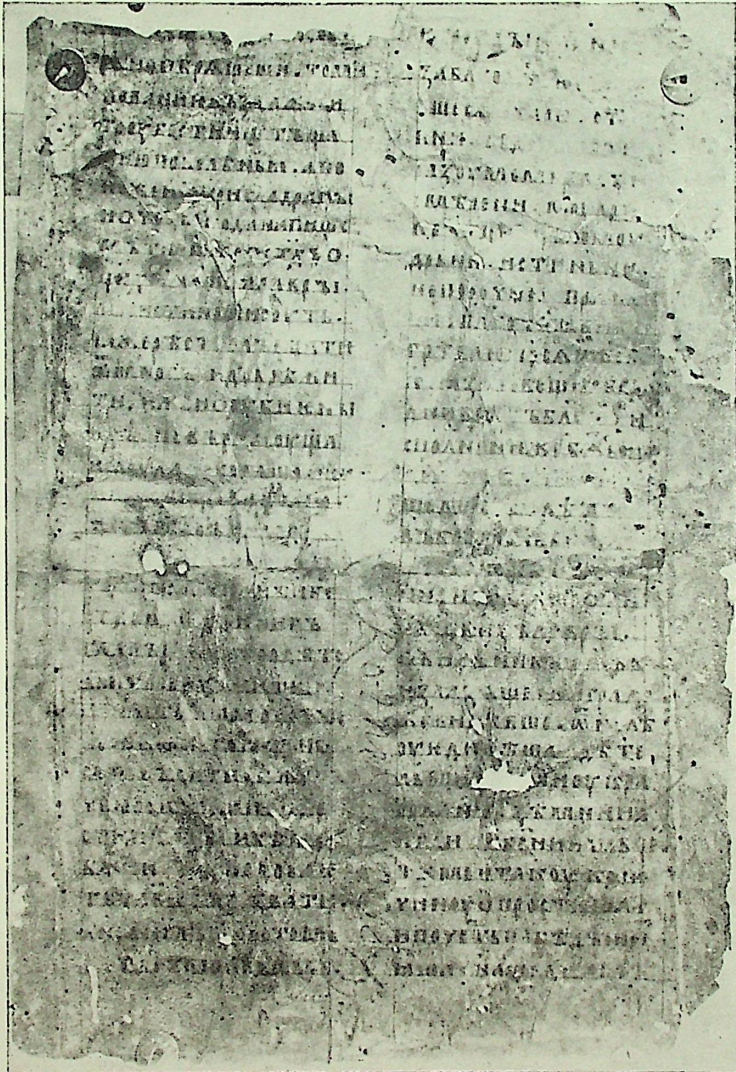
МО ПОУЩЕ РЕДОУДО СЕ
 ЛАНШЪ. РЕУЕГЪ НЕ
 ГЛЮТИ ДОСЕДАНЪ ДЪ
 НЪ ДОСЕДААНЪ ДЕСАТЪ
 СЕДАШЦЕГО. ЛАЪ ЖЕ
 ОУ БОНИКО АНЖЕ ТРН
 ЖДЪ ДАНЕЛАЪ НЕ СЪПОУ
 СТИЛАЪ СЕБЕ. ЛАДО
 БЪ ОУ БОКРАТИЕ ЛА ОУ.
 ПРНЛАДОУ БЪ. ДДОУ
 ЗНЪ СЪПРАНЕТЕ ВЪ
 ЛАЛО СЕ СЪКЪ ЛАН. П.
 ПОДЪНЪ ХАНТЕСА ВЪ
 НЕДАНЪ КИНА ДЕСА
 ТЕСА СЪ. ВЕУЕ СЪ БО
 ПРНБАНЖИ СЪ. МАА
 ЗАДО АВЕЦЪ ХЪ
 ДЕТИ СЪ СЛАВОЮ. В
 ЗАДТИХО ТАКЪ ОУ
 ЖДО ПСА КЪ
 МАЪ ЕГО. ВЪ КН
 ТЕ ОУ БО СЕБЕ. НЕДА
 СПРАКЪ ВЪ СЕБЕ
 ЗАДО ОУЮ ТЪСА
 ОБАЪ НИ ВЪ СЪПО
 БНЪ БКЕШН СЪВН

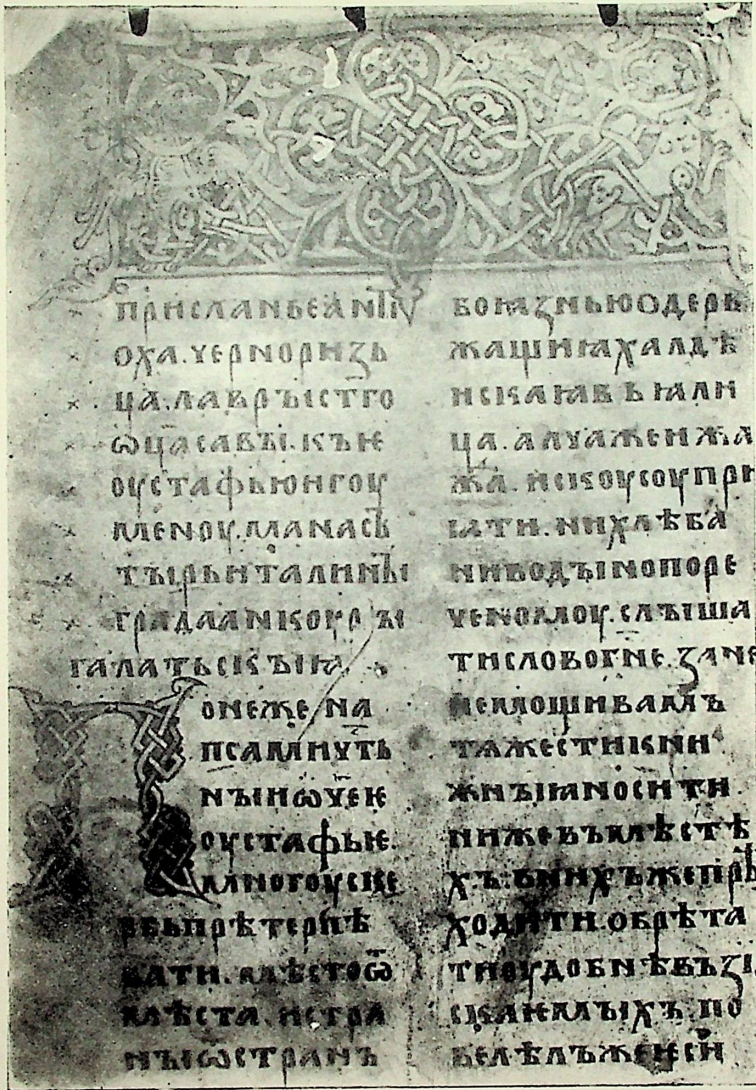
a

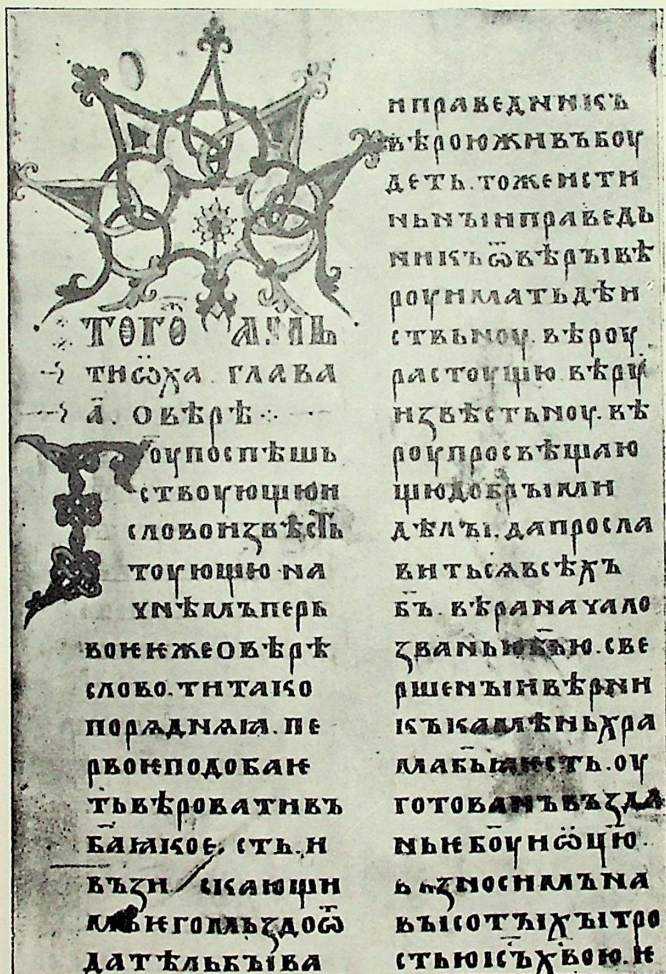

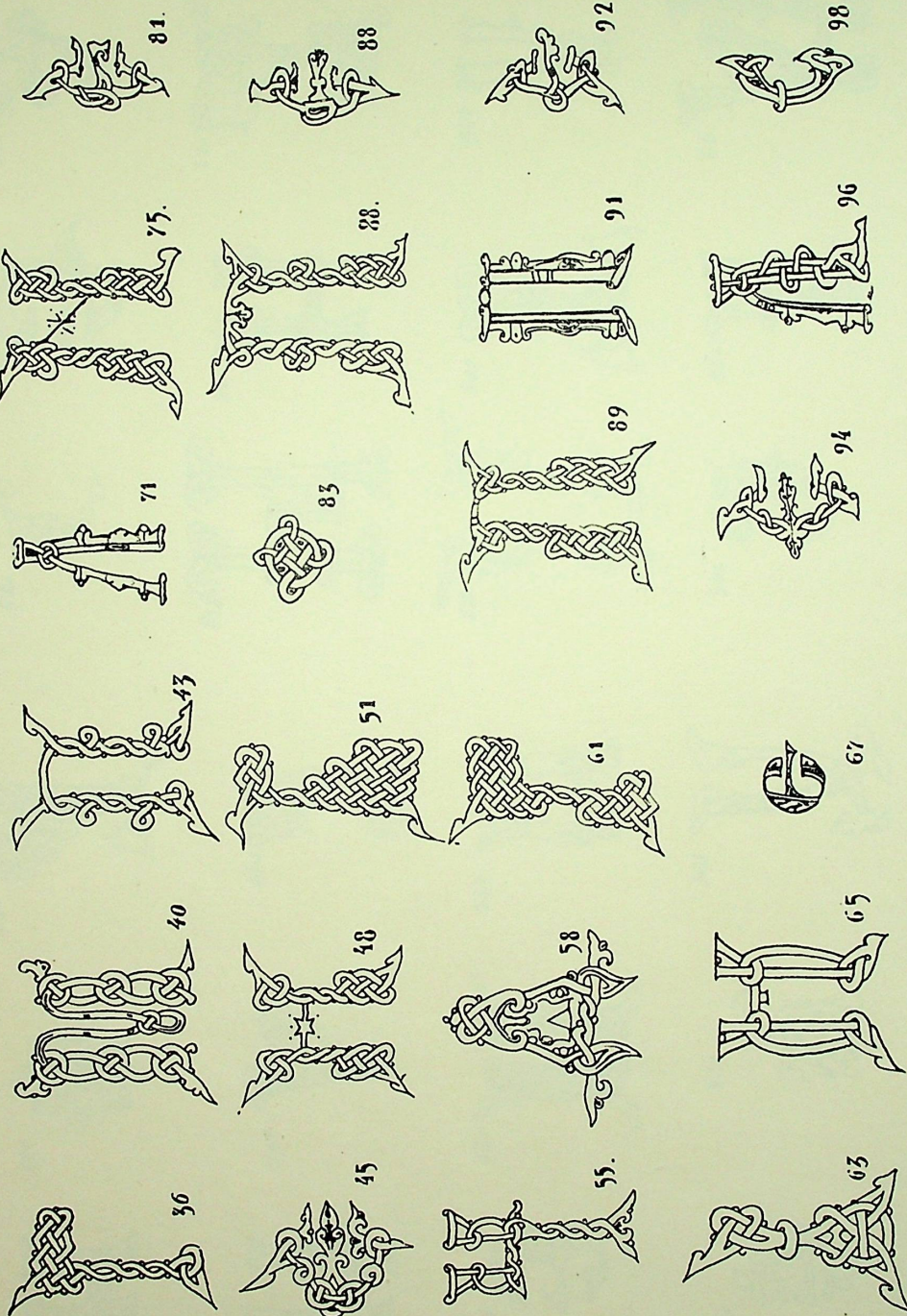
б

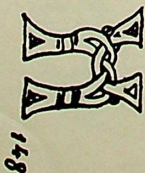
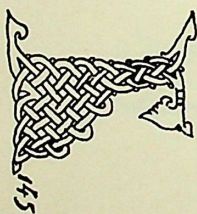
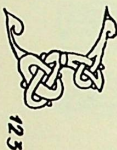
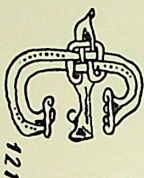
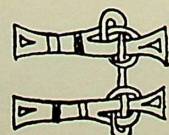
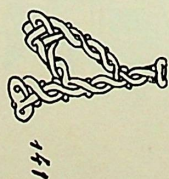
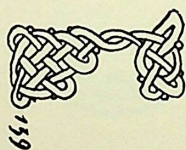
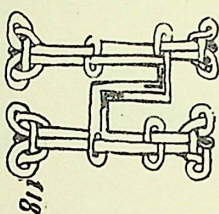
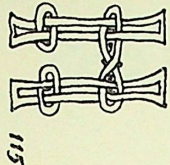
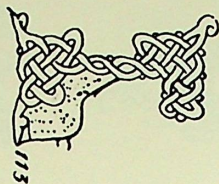
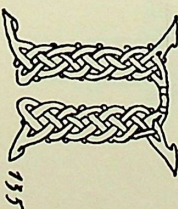
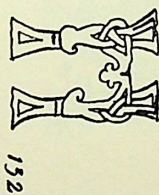
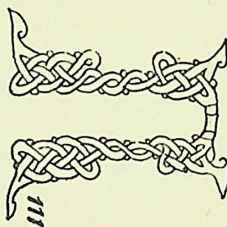
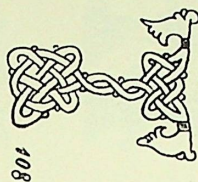
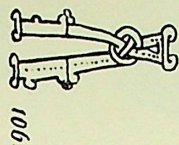
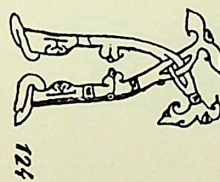
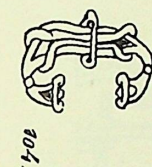
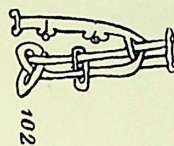
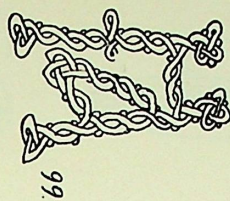

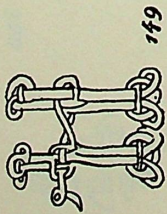

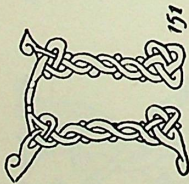

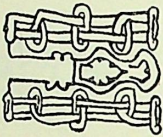
149

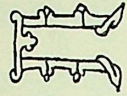
151

153

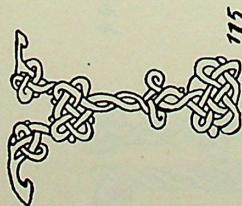
177

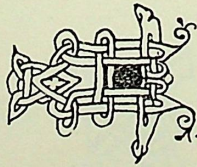
187

189

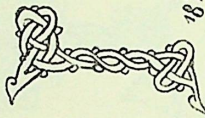
115

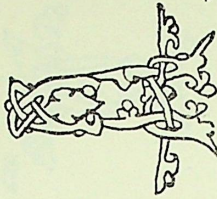
157

178

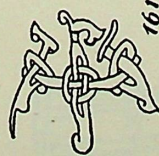
185

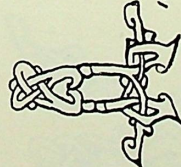
188

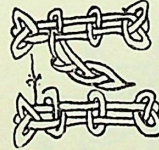
190

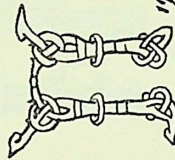
161

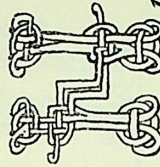
162

165

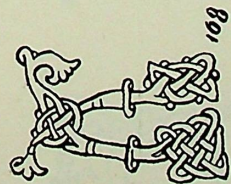
193

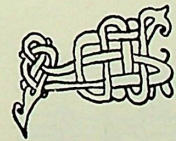
196

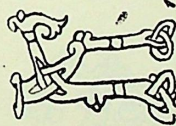
201

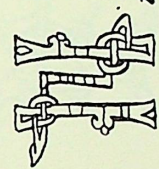
108

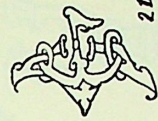
177

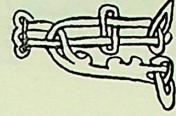
172

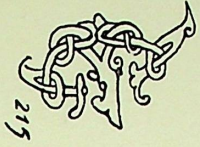
205

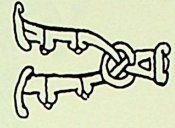
201

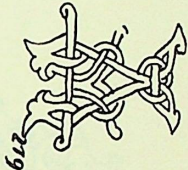
212

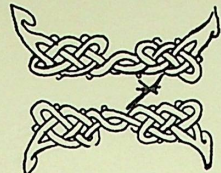
215

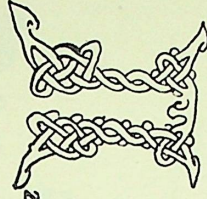
217

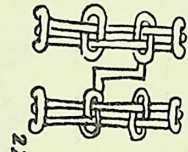
219

220

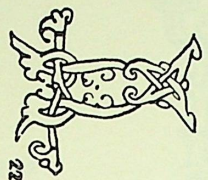
222

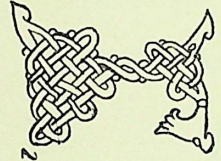
224

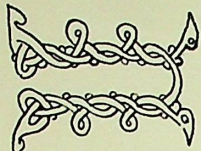
225

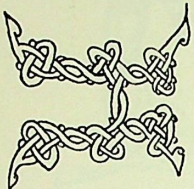
227

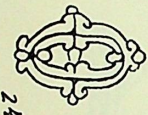
232

234

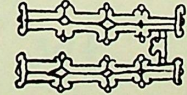
237

241

245

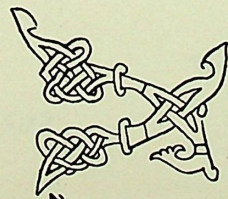
246

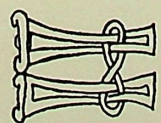
247

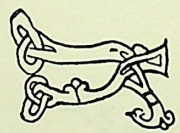
255

258

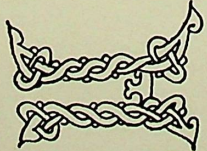
260

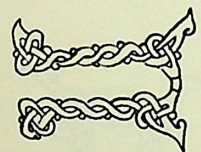
262

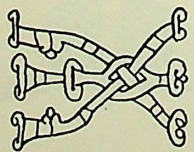
264

267

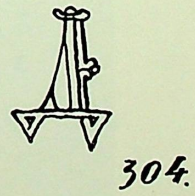
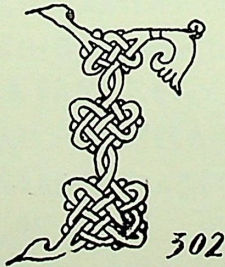
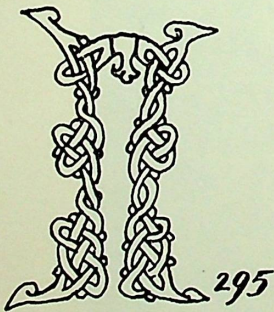
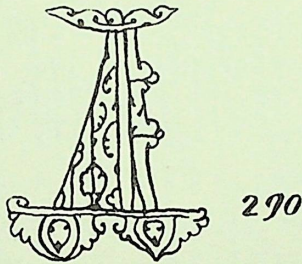
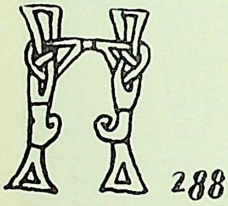
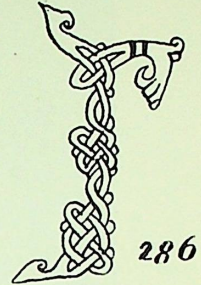
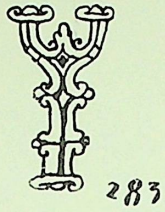
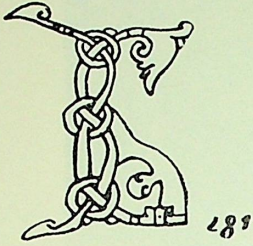
269

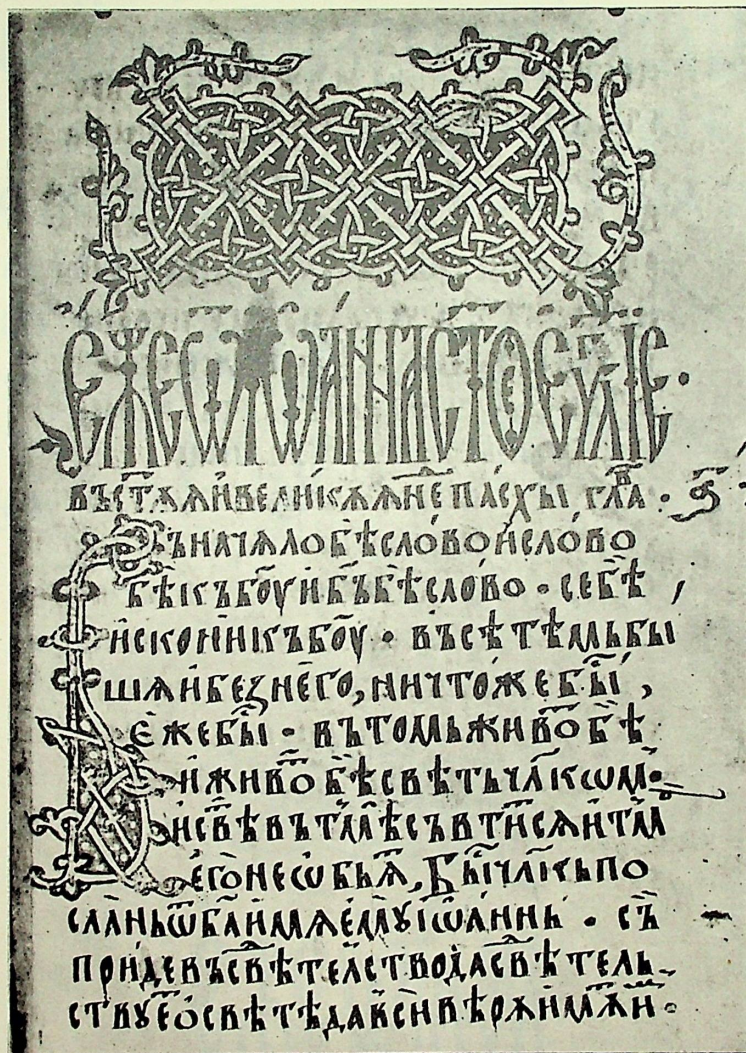
270

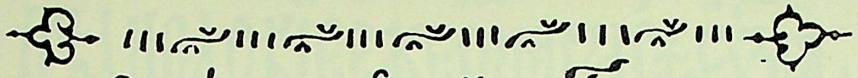

274

АЕΩΦІЛАКТААРХІЕКЛАБЛЪГА

РЬСИГАГО . ПРѢДН СЛОВІЕ .

ѸЖЕΩМАТДЕАСТГО.ЕѸЛІА :—

ЖЕΩ
НЕТЪ
КН
ТН
СН

ЗА
РІ

КОНЕ
КОНЕ
Н

a

ЕФЕΩНАА

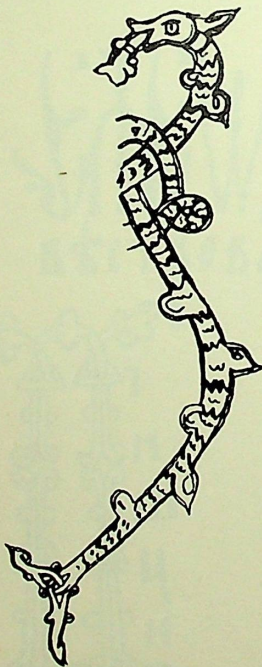
СТГОЕѸЛІАГЛАВЫ .

b

ПРЕДСЛОВІЕ ЖЕ ѿ МАРІА СЪ СЪІА.
 Ж
 Т
 М

a

ВѢСТВОВАНІЕ. ГЛАВА, ПРЪВАА

ГЛАВЫ СЪІА.
 ЖЕ ѿ МАРІА :~

b

· ПРѢДСЛОВІЕ ЕЖЕ ОУКЫ СѢ ОУЧІА ·

О
Н
С
С
В

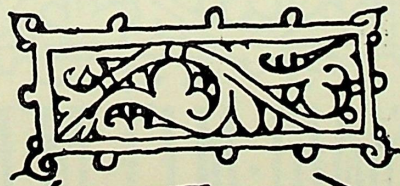
ГЛАВЫ СѢ
ЕЖЕ ОУЧІА · ГЛА А ·

а

ЕЖЕ ОУКЫ СТО БЛАГО

ВѢСТВОВАНИЕ · ГЛАВА , ПРЪВАА : - -

Т
Н
Ш
Ч
Н

· ЕЖЕ ОУКЫ ·
СѢ ОУЧІА ГЛАВЫ ·

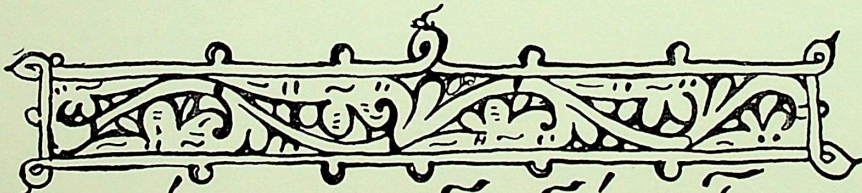
б

ПРЕДСЛОВІЕ ЖЕГО НА СЪЕУИИ : —

ІІ

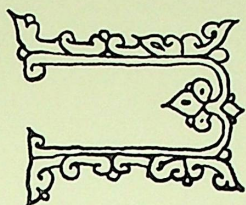
СІСЛІННА
ГМНЬ : —

a

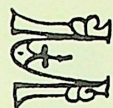

СЪОБНКЪ СЪМЪ БІМЪ МОМЪ.

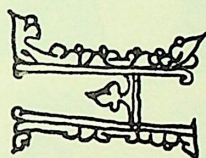
b

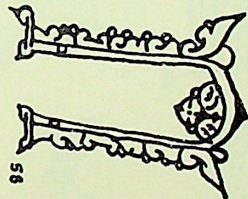
10.

41.

44

58

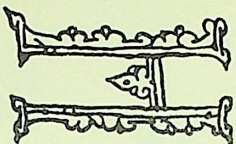
63

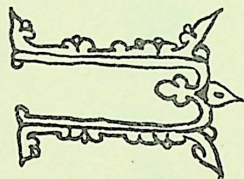
70

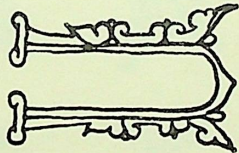
79.

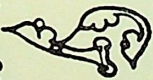
81.

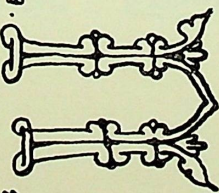
100

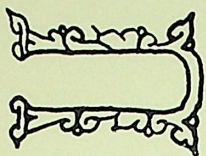
137.

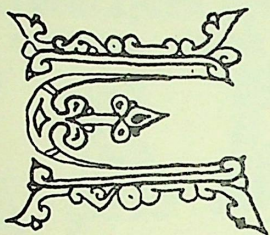
209.

233.

242.

257.

ПОУАТКОБІ ГУКВИ
КРИСТИНОПЛАВЬСЬКОЮ
АПОСТОЛА ХИ ВІКУ.

ПОЧАТКОВІ БУКВИ БУУАЦЬ
КОГО ЄВАНГЕЛІЯ XII/XIII ВІКУ.

